

7285

329-14

п - 61

Рисунки
1918

ԻՆՉ Է ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ԹԻԻ 2

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԱԶԳ»Ի

ՊԵՏԱԿԱՆ

1918

2001

2010

80305-ml
1661-88

ԻՆՉ Է ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ռամկավարութիւնը (Democracy) կը նշանակէ ժողովուրդին գերիշխանութիւնը: Քաղաքական սկզբունք մըն է այդ, որու համաձայն՝ ժողովուրդի մը համար չկայ ուրիշ աւելի բարձր հեղինակութիւն՝ քան նոյն այդ ժողովուրդի կամքը: Այս սկզբունքով չէ որ կառավարուած է աշխարհը ամէն տեղ և ամէն ժամանակ: Երկար դարերու ընթացքին ժողովուրդները կառավարուած են Ազնուապետական և Միապետական սխաւեմով, որ ամբողջ ժողովուրդը կ'ենթարկէր մէկ կամ մի քանի անհատներու բացարձակ և անսահման տիրապետութեան: Միապետը կամ Ազնուականը կը համարուէր Աստուծոյ ներկայացուցիչը երկրի վերայ, և անոնց հրամանները նուիրական և անուարկելի էին բոլորին համար: Ժողովուրդի կամքը ոչ մի նշանակութիւն չունէր: Երկար դարեր ժողովուրդները կրեցին այդ մեծ ու փոքր բռնալուծը, մինչև որ հետզհետէ ուժեղանալով, աշխատեցան և բարոյապէս, ըմբոստացան Միապետներու դէմ և պահանջեցին որ ժողովուրդը ինքը լինի ինքզինքը կառավարողը և ոչ թէ ենթարկուի իրմէ անկախ մէկ կամ մի քանի անհատներու քրմահաճոյքին: Երկարատև և ծանր կռուով, արիւնի գետերով, ժողովուրդները յաջողեցան իրենց Բռնակալներէն զրաւել իշխանութիւնը, աւելի կամ նուազ լիակատար ձևով: Անկտուար ձևը եղաւ՝ Սահմանադրական — Միապետութիւնը, որով իշխանութիւնը չի պատկանիր ամբողջութեամբ ոչ Միապետին և ոչ ժողովուրդին, այլ բաժնուած է անոնց մէջ և իւրաքանչիւր կողմի

15276

իրատւոնքներու և պարտականութիւններու սահմանը որոշուած է Պետական պայմանագրութեամբ մը՝ որ կը կոչուի Սահմանադրական Օրէնք։ Իսկ աւելի լիակատար ձեւը եղաւ Հանրապետութիւնը, որով բոլորովին ջնջուեցաւ Միապետին և առհասարակ ժողովուրդէն շնորհուած մարդոց իշխանութիւնը և ժողովուրդը ինքը դարձաւ իր միակ կառավարիչը։ Ինքզինք կառավարելու համար ժողովուրդը ստեղծեց իր Ազգային Սորհրդարանը, Բարլամէնթ, որ կազմուած է բոլոր քաղաքացիներէն ընտրուած երեսփոխաններէ, և կը կազմէ ամենաբարձր հեղինակութիւնը բովանդակ ազգին մէջ, որ կուտայ բոլորի համար պարտադիր օրէնքներ ու որոշումներ և զանոնք գործադրել կուտայ իրմէ ընտրուած և իրեն ենթարկուող Նախարարական մարմնի մը միջոցով։ Այս կերպով վերցուեցաւ իշխանութեան գերբնական, Աստուածային հանգամանքը և ժողովուրդները տէր դարձան իրենց ճակատագրին, ազատուեցան իրենց ստրկական դրութենէն, ճանչցուեցաւ բոլոր մարդոց հաւասարութիւնը օրէնքի առջև և մարդիկ ազատ համարուեցան ընելու ինչ որ հաճելի էր իրենց, պայմանով միայն որ ալք արարքները չվնասէին ուրիշներու շահերուն կամ ազատութեան։

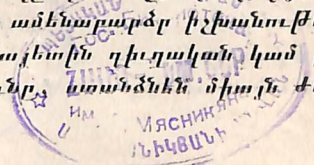
Մարդկութեան համար նոր դարադուլն էր տաւ, Ազատութեան և Ինքնիշխանութեան դարադուլն։

Ռամկավարութիւնը ալ սկզբունքի արտայայտութիւնն է։ Նա կը պահանջէ որ որեւիցէ երկրի մէջ, Պետական ամենաբարձր իշխանութենէն սկսած մինչև ամենախոնիր զիջական կամ թաղական իշխանութիւնը, ասանձեւէ միայն ժողո-

վուրդի քուէով ընտրուածները։ Նա կը պահանջէ որ բոլոր չափահաս քաղաքացիներու քուէն լինի վերին հեղինակութիւնը հասարակական բոլոր խնդիրներու կարգադրութեան մէջ։ Ռամկավարութեան քաղաքական խոչալն է Սահմանադրական Հանրապետութիւն, իսկ Սահմանադրական Միապետութիւնը կ'ընդունի իրրեւ անցողական և ժամանակաւոր երեսփոխան։

ԻՆՉ ԿԸ ՊԱՐՏԱԴԻՆ ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի դեռ ձեռք չէ բերուած ժողովուրդի գերիշխանութիւնը, Ազգ. Գերիշխան Սորհրդարան, քանի դեռ չկայ ազատ արտայայտուելու և գործելու հնարաւորութիւն, Ռամկավարութիւնը կ'ընդունի յեղափոխական գործունէութիւնը, բռնի ուժի կիրարկումը Պետական կազմը փոխելու համար, բայց երբ հաստատուած է ընդհանուր և ազատ քուէարկութիւնը, երբ երկրին վերին հեղինակութիւնը կը կազմէ Ազգ. Սորհրդարանը և անոր առջև պատասխանատու նախարարութիւնը, Ռամկավարութիւնը, հետեւողական իր սկզբունքներուն, կը մերժէ որ և է յեղափոխական կամ բռնի գործողութիւն, որ պիտի նշանակէր փոքրամասնութեան տիրապետութիւնը մեծամասնութեան վրայ և բռնակալութեան հին սկզբունքի յարութիւն առնելը նոր ձեւի տակ։ Ռամկավարութիւնը կը պահանջէ որ Պետութեան և Հասարակութեան բոլոր գործերը, Նախարարական Իշխանութենէն սկսած մինչև Քաղաքապետութիւնները, քաղաքներու, գիւղերու և թաղերու համայնական գործերը, ինչ ալ որ ըլլան, կառավարուին միայն ժողովուրդի ուղած ձևով և անոր ընտրած անձերով, իսկ ժողովուրդի քուէն չահելու համար՝

Թոյլատրելի է միայն ազատ պրօպականտը: Այդպէս նաև հանրային բոլոր հաստատութիւններու վերաբերմամբ այն ժողովուրդներուն, որ չունին սեպհական քաղաքական անկախութիւն, օրինակ՝ Հայերուն: Բռնութիւնը, սպառնալիքը և ամէն կարգի արգելիչ միջոցներ, որոնց կողմէ ալ ըլլան և ինչ լաւ նպատակներ ալ վերադրեն իրենց, բացարձակ ոճիր են Ռամկավարութեան դէմ և ժողովուրդը կը տանին դէպի ստրկացում և հին Բըռնապետութիւնը, որմէ ազատելու համար հարկ կ'ըլլայ վերնորոգել անցեալի մէջ թափուած դարերու հերոսական ձիգերը և արեան հեղեղները:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԱՏ ՊՐՕՊԱԿԱՆՏԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Որպէսզի որեւէ ժողովուրդի ինքնիշխանութիւնը արգիւնաւոր ըլլայ, պէտք է որ նա մտաւորապէս և բարոյապէս ի վիճակի ըլլայ իր խօսքըն ըսելու իր կեանքի հետ կապ ունեցող բոլոր խնդիրներու մասին: Այդ պատճառով անհրաժեշտ է որ ժողովուրդի մէջ տարածուի պարտադրիչ կրթութիւն, որպէսզի ոչ ոք անգիտակցաբար չի տայ իր քուէն: Անհրաժեշտ է անընդհատ մարդել ժողովուրդի միտքը, զգացումներն ու կամքը, որպէսզի նա կարողանայ օգտագործել իր ինքնիշխանութիւնը և ամուր պահել ու զարգացնել իր վաշեալած բարիքները: Անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի միջոցներ, որ ժողովուրդի բոլոր անհատները, և ոչ թէ միայն անոր մէկ մասը, կարողանան վաշելել բնութեան բարիքները, իրենց աշխատանքի արդիւնքը: Իսկ այդ բոլորը կը պահանջեն ժամանակ, յարատե աշխատանք, ընդարձակ և բարդ ուսումնասիրութիւններ, նիւթական և բարոյա-

կան ահապին զոհաբերութիւններ, մի մշտական վերելք դէպի կեանքի յառաջին ձևերը, որուն և նուիրուած են իսկական Ռամկավար Կուսակցութիւնները բոլոր երկիրներու մէջ:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲՆԱՇՐՋԱԿԱՆ (ԷՎՕԼՅՈՒՅՈՒՄԻՍՏ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Ռամկավարութիւնը, շնչունելով ազատ կարգերու մէջ բռնի յեղափոխական գործողութիւններ, կը թողու որ ժողովուրդի հետզհետէ զարգացող գիտակցութիւնը իր ազատ կամքով, ստեղծէ իրեն համար կեանքի աւելի լաւ ձևեր: Համոզուած լինելով որ մարդկային ընկերութիւնը, ինչպէս բուսական և կենդանական աշխարհը, կը յառաջդիմէ դանդաղ բնաշրջումով: ուստում չկայ պատմութեան մէջ, և ամէն յեղափոխութիւն կամ բռնի արարք, որով փոքրամասնութիւնը կը յաջողի ձեռք բերել այս կամ այն կարգադրութիւն, հակառակ մեծամասնութեան կամքին, առաջ կը բերէ անբաղձալի ցնցումներ և անկարգութիւն ժողովուրդի մէջ, կը խանդարէ անոր յառաջդիմութեան բնականոն ընթացքը, առանց հասնելու իր փափաքած արդիւնքին, որովհետեւ անխուսափելի հակազդեցութիւնը (ոչաքսիօն) կուգայ ոչնչացնել՝ մէկ վաշտկանի համար ձեռք բերուած այդ յաջողութիւնը և վերստեղծել իրերու նախկին դրութիւնը:

Մարդկութիւնը կը յառաջդիմէ ոչ ատրճանակով և ոչ ռումբով: Գիտութիւն, գրականութիւն, ընտանիք, դպրոց, կրօն, ազատ քուէարկութիւն, տնտեսական գործունէութիւն, վերջապէս խաղաղ կուլտուրական յարատե աշխատանք—այդ ճանապարհովն է որ ժողովուրդները

ձեռք կը բերեն չառաջդիմութիւն և ոչ թէ յանկարծական և բռնի միջոցներով, որոնց սիրահար են այնպիսի տարրեր և կուսակցութիւններ, որ ընդունակութիւն չունին նուիրուելու ծանր և համբերատար աշխատանքի, այլ կ'ենթադրեն երկընքի թաղաւորութիւնը բերել երկրի վրայ մէկ հարուածով, ժողովրդական զանգուածներու՝ կամ անոնց մէկ մասի բոլորական բռնկումներով:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Ռամկավարութիւնը չէր կարող յեղափոխական չըլլալ, եթէ Ազատութիւնը ապահովուած չըլինէր ժողովուրդի համար: Ազատութիւնը Ռամկավարութեան գոյութեան անհրաժեշտ պայմանն է, միայն Ազատութեան մէջ հնարաւոր է ժողովուրդներու խաղաղ և արագ յառաջդիմութիւնը: Այդ պատճառով ալ Ռամկավարութիւնը իր սկզբբունքներու հիմնաքարը դարձուցած է Ազատութիւնը: Ազատութիւն խօսքի, մամուլի, ժողովներու, միութիւններու, գործադուլներու: Ազատութիւնը այնքան անհրաժեշտ է ժողովուրդներուն, ինչքան իրենց չնչած օդը: Սա այսօր անմիճելի ճշմարտութիւն կը համարուի բոլորի կողմէ, բայց յաճախ միայն թուղթի վրայ: Մենք Հայերս գիտենք թէ ի՞նչպէս մեր մէջ նոյնիսկ յեղափոխութեան և ազատութեան անունով գործողները իրենց կարգին հանդիսացած են ազատութեան սպաննիչներ, արգիլելով հակաճատութիւններ, բռնի միջոցներու դիմելով ժողովուրդի և իրենց զաղափարական հակառակորդներու հանդէպ, նախատելով, սպառնալով, ձեռնարկով, սպաննելով, և այդ կերպով իրենց կամ-

քը բռնի պարտադրելով ժողովուրդին: Ռամկավարութիւնը ժողովուրդի և Ազատութեան հանդէպ ամենածանր ոճիր կը համարէ այդ կարգի բոլոր արարքները և իր բովանդակ միջոցներով կը կռուի Բռնապետութեան այդ զգուշի մնացորդներու դէմ:

Իբրեւ Ազատութեան եռանդուն պաշտպան Ռամկավարութիւնը սովորութիւն է եղած կոչել նաև Ազատական (լիպերալ) Կուսակցութիւն:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Ռամկավարութիւնը իբրեւ քաղաքական միութիւն կ'ընդունի բովանդակ ազգը և ոչ թէ անոր այս կամ այն դասակարգը, և իր ջանքերու առարկան կ'ընէ այդ ազգի և ոչ թէ միայն անոր այս կամ այն դասակարգի շահը, ինչպէս որ մարդու մը ձգտումներու առարկան իր ամբողջ մարմինն է, և ոչ թէ անոր միայն այս կամ այն անդամը կամ գործարանը: Ազգին մէջ թէև կան զանազան դասակարգեր, հողագործ, արհեստաւոր, վաճառական, բանուոր, մտաւորական և այլն, բայց այս բոլորը իրենց սեպհական, առանձնայատուկ շահերը կարող են ապահովել միմիայն այն ատեն, երբ բովանդակ ազգի, զայն բաղկացնող բոլոր տարրերու անհրաժեշտ շահերը ապահովուած են: Այդ դասակարգերը կարող են ներքնապէս մասնակի հակադիր շահեր և հակամարտութիւններ ունենալ իրարու հանդէպ, բայց ունին նաև ընդհանուր շահեր, որոնք անհրաժեշտ է պահպանել միացեալ ոյժերով, որոնց կորուստը կործանաբար է բոլորի համար, ինչպէս որ նաև ընկղմումը կործանաբար է բոլոր իր մէջ գտնուողներու հա-

մար, ինչքան ալ անոնք իրարու թշնամի լինէին : Ռամկավարութիւնը հաւատք ունի որ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերն ալ կը պարունակեն իրենց մէջ ողջամիտ անհատներ, որ ընդունակ են իրենց նեղ ետէն վեր քարձրանալու և իրենց շահերը պառչաճեցնելու միւս դասակարգերու շահերուն, մասնաւոր շահի ետեւէն նկատելու բովանդակ ազգի շահը : Նա ամէն քանք կը թափէ որ այդ գիտակցութիւնը գրաւէ հեղհեղէն ժողովուրդի աւելի լայն խաւեր : Այդ գիտակից տարրերու վրայ է որ կը յենուի Ռամկավարութիւնը : Նա հաւատք ունի մարդկային բանականութեան և ժողովրդական բոլոր տարրերու համերաշխ գործակցութեան վրայ :

Կան քաղաքական կուսակցութիւններ (ընկերավարականներ) որոնք իրենց գործունէութեան նպատակը ըրած են միայն ժողովուրդի մէկ դասակարգը, բանուորութիւնը, և անոր մասնակի շահերէն դատ ուրիշ շահ չեն ուզեր ձանձնալ : Բայց այդպիսիներ անպատասխանատու քարոզիչներ են, որոնց քարոզի սխալ լինելը և անոր վտանգաւոր հետեանքները ակնյայտնի չեն ըլլար միայն խաղաղ ժամանակները, երբ վտանգը ծածկուած է և մանաւանդ ուրիշ աւելի զօրեղ և կառավարութեան գլուխը գտնուող կուսակցութիւններու աշխատանքի շնորհիւ, որոնք կը ղեկավարուին լայն ժողովրդական տեսակէտներով : Ընդհանուր երևոյթ է որ ամէն անգամ, երբ ընկերավարական անհատներ անցած են կառավարական գործերու գլուխը, թողած են իրենց նեղ դասակարգային տեսակէտը և սկսած են աշխատիլ համաժողովրդական ծրագրով : Իրերու ընթացքը, կեանքի մօտիկ շփու մը երևան հանած է իրենց նախկին տեսակէտի սը-

խալ լինելը : Մարդիկ հարկադրուած են ընդունիլ որ անկարելի է ապահովել դասակարգերու շահը և դանց առնել ազգը, ինչպէս անկարելի է զբաղուիլ միայն մէկ մասի ապահովութեամբ և նկատի չունենալ ամբողջը : Սոսկ դասակարգային շահերը նկատի ունեցող կուսակցութիւնները այն օգուտը միայն ունին, որ ուշադրութիւն դարձնել կուտան այդ դասակարգերու աննպաստ վիճակի վրայ և կ'ստեղծեն անոր ի նպաստ շարժուն տըրամադրութիւն : Բայց այդ կերպ կուսակցութիւններ օգտակար կարող են ըլլալ միայն այն պարագային, երբ զոյութիւն կ'ունենայ ուժեղ Ռամկավարական մի կուսակցութիւն, որ կը միացնէ ժողովուրդի բոլոր խաւերու ձգտումները ընդհանուր ուղղութեան մը մէջ և կը վարէ ազգի նաւը : Առանց այդ կերպ միացնող կեղրոնի, սոսկ դասակարգային կուսակցութիւնները կը հանդիսանան քաջքայիչ և ոչ թէ շինող, գրական ազգականեր ազգերու կեանքին մէջ :

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Վերը ըստածնեալն յայտնի է ինքնին որ Ռամկավարութիւնը ազգային է, այսինքն կը պաշտպանէ ազգի շահը իբրեւ մի հաւաքական միութեան շահ : Նա ազգային զգացումը կը համարէ գրական և ստեղծագործող ազգակի մը մարդկային պատմութեան մէջ և զայն փնջելու ձգտումը ապարդիւն և վնասակար : Բնութեան մէջ աւելորդ ոչինչ չկայ : Հայրենիքի, ազգի սէրը, նոյնպէս, իրերի ներկայ գրութեան անխուսափելի մէկ արտայայտութիւնն է որ սեպհական գերն ունի կատարելու ընկերային յառաջդիմութեան մէջ :

Ազգայնականութիւնը չի նշանակեր ասեղութիւն միւս ազգերու հանդէպ, ինչպէս ընտանեակութիւնը չենթադրեր ասեղութիւն դէպի ուրիշ ընտանիքները: Ազգերը մեծ ընտանիքներ են, և անոնց զաւակները իրենց առաջին պարտականութիւնը համարելու են աշխատելու նախ իրենց ընտանիքին համար և ապա միւսներուն, որոնք ունին արդէն իրենց համար աշխատողներ: Աշխատելով իրենց ազգի համար՝ մարդիկ աշխատած կը լինին մարդկութեան համար: Զկայ մարդկութեան որ և է մաս որ չներկայանայ այս կամ այն ազգի ձևի տակ, և անհատը, մարդկութեան օգտակար լինելու համար պէտք է օգտակար լինի անհրաժեշտօրէն որ և է ազգի, իսկ անհատի համար գործունէութեան ամենալարմար գետինը իր ազգութիւնն է, որու լեզուն, բարքերը, հոգեբանութիւնը ծանօթ են իրեն, որուն վրայ ազդելու համար ան ունի բազմաթիւ միջոցներ և յարմարութիւններ:

Յարձակողական ազգայնականութիւնը, չովինիզմը, ազգային ողջմտութենէ շեղումն է, հիւսանդոտ այլասերումն է: Ռամկավարութեան նընչանաբանն է՝ յարգանք բոլոր ազգերու ազգային իրաւունքներուն և ազատ ազգերու եզրայրական դաշնակցութիւն:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամադուխը և մեքենական խոշոր արդիւնարներութիւնը, մանաւանդ վերջին դարու ընթացքին, առաջ բերին քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ հարստութեան հսկայական աճումն, բայց այդ հարստութեան անհամաչափ բաշխումը դրամատէրերու և գործաւորներու մէջ՝ առաջիններուն տը-

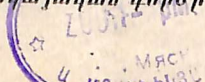
ւու կեանքի ամէն տեսակ բարիքներու անլուր ճոխութիւն, իսկ վերջիններուն, ապրուստի ամէն միջոց զրկուած ընչազուրկ (պրօլետար) գործաւորներուն, խեղճ և շարքաշ կեանք մը. և որովհետեւ մեքենայի հանդէս գալով՝ ժողովուրդի խիստ բազմաթիւ տարրերը զրկուած էին իրենց փոքրիկ արհեստանոցներէն և ապրուստի միջոցներէն և գործաւոր դարձած դրամատիրութեան, ստեղծուեցաւ գործաւորական հարց մը որ, քաղաքակիրթուած մարդկութեան այժմեայ ընկերային ամենակենսական հարցն է: Ինչպէս վերցընել գործաւոր դասակարգի թշուառութիւնը: Այդ հարցի օրինաւորութիւնը կ'ընդունի Ռամկավարութիւնը և ամէն ջանք կը թափէ անոր բաւարար լուծում տալու: Իբրեւ առաջին և ամենաուժեղ գէնք, Ռամկավարութիւնը կատարեալ ազատութիւն կուտայ բանուորին խօսելու, գրելու, միութիւն կազմելու, գործադուլ ընելու: Հոգեպէս զարգանալով և միութիւններ կազմելով՝ բանուորները կը դառնան ոչ թէ այլևս դրամատէրերու ամեն քնահաճոյքին, ամեն անարդար կարգադրութեան հըլ ստրուկներ, այլ մի մեծ ոյժ որ՝ իր կարգին՝ գործադուլի սպառնալիքով, կ'ստիպէ դրամատէրին չափաւորել իր ախորժակները և կը կորզէ անիչ հեռզհեռէ նոր զիջումներ: Բանուորական միութիւնները այդ կերպով կը դառնան բանուորներու ձեռքին ուժեղ գէնք մը և իրենց սեփական միջոցներով կարող կ'ըլլան բաւարարել իրենց պահանջները: Բայց միայն բանուորներու սեպհական աշխատութիւնը չի բաւեր բանուորական հարցը արմատապէս լուծելու համար և անհրաժեշտ կը դառնայ կառավարութեան միջամտութիւնը: Ռամկավարութիւնը, մեկնելով հա-

մաթոցովըղական տեսակէտէ և խնդրի բանաւոր և հասունցած լինելը կամ ոչ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկելով, ըստ այնմ կորոչէ կառավարութեան կողմէ ըլլալիք կարգադրութիւնը կամ յայտարարութիւնք օրէնքը: Ռաճկավարութիւնը չի ընդունիր որ ընկերային հարցը կարելի է դիւրութեամբ արմատապէս լուծել, այլ կը բարձրանայ միշտ բարեխառնէ բարեխառն, հաւատարմով որ միայն այդ կերպով, միայն բնաշրջական աստիճանական վերելքով կարելի է յաղթել այն ենթակայական և առարկայական արգելքներուն որ կը խափանեն ընկերային-տնտեսական խնդրի վերջնական և իսկալ լուծումը: Ռաճկավարութիւնը գէժ է ընկերային հարցը լուծելու նպատակով գիմելու բռնութիւններու, կամ տալու չախուռն որոշումներ, կատարելու յանկարծական օտուումներ, ոչ թէ գէժ լինելով բանուորներու դրութեան անմիջական բարեխառնմին, տնտեսական անհաւասարութեան մեծ հարցի արմատական լուծումին, այլ որովհետեւ հաւատացած է որ բուն իսկ բանուորութիւնը նման անխորհուրդ կարգադրութիւններէ ոչինչ չլահելէ զատ՝ մեծապէս պիտի վնասուի: Հասարակական կեանքը չափազանց բարդ և կնճռոտ է. անոր որեւէ մասին վրայ եղած հիւանդութիւնը դարձանելու համար՝ պէտք է իսկական բժշկի պէս քննել ամբողջ մարմինը, ուսումնասիրել հիւանդութեան ծագման պատճառները: Գիտնալ թէ ի՞նչ յարաբերութիւններ գոյութիւն ունին հիւանդ և առողջ մասերու մէջ, գիտնալ գործածուելիք դարմանի յատկութիւնները և անոր թէ հիւանդ մասին և թէ, ամբողջ մարմնի վրայ ունենալիք ազդեցութիւնը եւայլն:

1669-88

Այս կերպ գիտական բարեխղճութեամբ կը մօտենայ ընկերային խնդրին Ռաճկավարութիւնը. նա չի կրնար, ինչպէս յաճախ խորհուրդ կուտան, կ'սպառնան զանազան ծայրայեղ կուսակցութիւններու անպատասխանատու չէֆերը և բանուորական տգէտ կամ թերուս խմբակցութիւններ, գոհացնել յայտնուած բոլոր պահանջները և կաշաքնել յախուռն որոշումներ, ինչպէս այդ սովորութիւն է բոլոր տգէտ և յանձնապատասխան բժիշկներու: Այդ տեսակ չմտածուած քայլեր, կեանքի զարգացման անհամապատասխան կարգադրութիւններ, ծանր խառնաշփոթութիւն կ'ստեղծեն ժողովուրդի հասարակական, տնտեսական կեանքի մէջ, երևան կուգան աչպիսի անպատեհութիւններ որ առաջուց անհնար էր նախատեսել, կը սկսի ընկերային-տնտեսական կազմալուծումը, որմէ կը տուժէ ամենէն առաջ ինքը բանուորութիւնը և ահագին վնասներէ յետոյ հարկ կը լինի վերագառնալ նորէն նախկին դրութեան:

Ռաճկավարութիւնը համամիտ է ընկերավարական կուսակցութիւններուն, ցորչափ անոնք կը պահանջեն բանուորական պահանջներու աստիճանական բաւարարում, բայց գէժ է անոնց զուտ դասակարգային նեղ տեսակէտէ բղխած մաքսիմալ պահանջներուն և չի ընդունիր ընկերային հարցի ապագայի նկատմամբ անոնց ալժմէն կազմած ծրարիրը, որու համաձայն պիտի վերնայ մասնաւոր սեպհականութիւնը, արդիւնաբերութեան բոլոր միջոցները պիտի զբաւուին և անցնին կառավարութեան ձեռքը և կառավարութիւնն ինքն պիտի ստանձնէ արդիւնաբերական ձեռնարկներու և ապրանքներու կանոնաւոր արտադրութիւնն և բաշխումի հսկայական գործի բացարձակ

տիրապետութիւնը: Իրրե բնաշրջական կուսակ-
ցութիւն, Ռամկավարութիւնը չի կրնար ընդու-
նիլ ապագան մեր քմահաճ ծրագիրներուն ենթար-
կելու կարելիութիւնը: Նա աւելորդ կը համարի
կազմել հեռուոր ապագայի մասին որ և է ծրագիր,
հաստատով որ ապագան պիտի կազմուի աշնպէս,
ինչպէս որ կեանքը իր աստիճանական զարգացու-
մովը կ'ստեղծէ զայն և ոչ թէ մարդոց կանխագոյն
(apriori) կայացուցած որոշումներով:

ԳՐԱՄԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԻՔ Է

Ընկերվարական մամուլը և աժանագին հը-
րատարակութիւնները ժողովուրդի թերուս մասի
մէջ այն համոզումը գոյացուցած են թէ դրա-
մատիրութիւնը (կապիտալիզմ), բուրժուական
կարգերը մեծ, սոսկալի չարիք են: Բայց այդ վե-
րին աստիճանի սխալ և յետադիմական կարծիք է:
Բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ աչսօր կը
տիրեն բուրժուական կարգեր, բայց ոչ ոք չի հա-
մարձակիր ըսելու որ Եւրոպան և Ամերիկան ա-
ւելի գէշ գրութեան մէջ են, քան այն նախնական,
անտեսապէս յետամնաց երկիրները, ուր այդ կար-
գերը շատ թույլ են արտաշնչուած, օրինակ՝
Թիւրքիան, Պարսկաստան, Աֆղանիստան և այլն:
Արեւմտեան երկիրներու բովանդակ քաղաքակր-
թութիւնը, որ մեզ համար երազ կը թուի—երկա-
թողիներ, գործարաններ, մեքենաներ, համալ-
սարաններ, հանրային գիտական և գրական հաս-
տատութիւններ, և այլն, բոլորը ստեղծուած են
գրամատիրութեան ուժով և մեքենական արդիւ-
նաբերութեան հաստատումով: Ուր որ գրամա-
դրութիւն ուժը կը մտնէ, հոն կը մտնեն նաև գիտու-
թեան և քաղաքական քաղաքակիրթութեան բու-

լոր բարիքները, այդ գործօնը, իր սեպհական շա-
հին համար միայն ստեղծագործելով կը գործէ
անգիտակցաբար բովանդակ հասարակութեան
համար և իր զարգացումովն իսկ կը հարկադրուի
ծառայել պատմական յառաջդիմութեան: Անոր
գէշ կողմերը յարատե չեն, անոնք իրենց ձեռքովը
կը փորեն իրենց սեպհական գերեզմանը:

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԻՒՐԲԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նկատի ունենալով մասնաւորապէս Թիւրքա-
հայաստանի մինչ այժմեան նահապետական աւա-
տական կարգերը և վերջին բնաշրջող ջարդերու
և քանդումներու հետեանք եղող համատարած ա-
մայութիւնն ու նիւթական ստեղծագործութիւն-
ներու բացարձակ ոչնչացումը, Ռամկավարութիւ-
նը բոլորովին անտեղի, յետադիմական և կործա-
նարար կը գտնէ որ և է դասակարգային կռիւ,
ընկերվարական պրօպագանդա կամ հակառակու-
թիւն գրամատիրութեան դէմ: Կործանարար կը
գտնէ Թիւրքահայութեան զանազան խաւերու մէջ
արուեստական կերպով բացուող պառակտումներն
և՝ ընդհակառակն՝ ամէն միջոցներով կը ձգտի ին-
րականացնել Հայ գործօն ուժերու քնդհանուր
միութիւնը ազգային, համաժողովրդական մեծ
կուսակցութեան մը մէջ. համոզուած լինելով որ մի-
այն այդ կերպով կարելի կ'ըլլայ Հայ կեանքին
անհետացնել զազափարազութիւն և ջլանող թալ-
ֆաշականութիւնը, որ անցեալին մէջ բաժան բա-
ժան ըրաւ մեր ուժերը գօրծն և նենգամիտ թշնա-
միի հանդէպ աւաւալած, մեծ յոգեկանքի աշ-
մենայն անհատական միայնիկեանին, այդ կը դիմանայ
պառնայ միեւնոյն եղանակովը փառնել մեր վերի
տնտրութեան ուժերը և թոյլ տալ որ պատմութեան

Թեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով իր դարաւոր հայրենի հողը լքող Հալը, չունենալով անհրաժեշտ միութիւնն ու կորովը, ընկճուի զինք չըրջապատող աննպաստ պայմաններու լամաճ ճընչումէն և անհետանայ ընդմիջտ աշխարհի երեսէն, ուր ուժեղներու և կեանքին յարմարողներու համար միայն տեղ կայ:

Հ. Ս. Ռ. Կուսակցութիւնը համոզուած է թէ անկարելի է մէկ կողմէ քարոզել «դասակարգային անհաշտ պայքար» և միւս կողմէ համախմբել Հայ ժողովուրդի բոլոր տարրերը նպատակի մը շուրջ: Մղուած անհաշտ դասակարգային պայքարը անկարելի է որ անհաշտ տրամադրութիւն և թունաւոր պառակտումներ չստեղծէ և զրօյի չը վերածէ այն ազգային միացեալ գործունէութիւնը որ Հայութեան համար մահու և կենաց խնդիր է:

Հ. Ս. Ռամկավարութիւնը կոչ կ'ուղղէ բոլոր թիւրքահայութեան, անխտիր — ուսուցիչ, քահանայ, քաղաքացի, գիւղացի, գործաւոր, հարուստ, աղքատ, բոլորուիլ թիւրքահայութեան ֆիզիքական և հոգեկան պահպանման, թիւրքահայ ազատագրութեան, աւերուած հայրենիքի վերաբերակելիութեան և վերաշինութեան գործի շուրջ, Հայ Սահմանադիր Ռամկավար Կուսակցութեան դրօշակին տակ, որ համաժողովրդական է, որ միութեան և գործի նշանաբան է և ոչ թէ կեղծ—դասակարգային սպաննիչ ատելութիւններու և քայքայման:

Կուսակցական սնափառութիւնը չէ որ մեզ այս լայտարարութիւնն ընել կուտայ, այլ ազգային միութիւն, կեդրոնական-համաժողովրդական կուռ կազմակերպութիւն մը ունենալու հրամայողական կարիքը. և որովհետեւ Հայ ընկերվարական

կուսակցութիւնները չեն համաձայնիր—գէթ մինչև այսօր— թողնել իրենց հեռաւոր նշանաբանները և մօտաւոր նպատակին համար կազմել համագլխային կուռ միութիւն մը, մենք ուրիշ ճամբայ չենք տեսներ, բաց եթէ հրապարակ դալ առանձին, մեր սեփական կուսակցութեան անունով և յորդորել թիւրքահայ ցիրուցան հատուածներուն միանալ աչս Կազմակերպութեան շուրջ, ոյժ տալ անոր, ամբացնել անոր շարքերը և ձեռքնել այդ կերպով այն ուժեղ կեդրոնական Կուսակցութիւնը, որու չգոյութիւնը, վերջին քառորդ դարու մեր ազատագրական ձգտումներու չըջանին, Հայ ժողովուրդը մատնեց անպատասխանատու, ծայրայեղ տարրերու կործանիչ գործունէութեան: Այժմ Հայ ժողովուրդի ինքնապահպանման բնագոյն պէտք է խօսի: Հայ Սահմանադիր Ռամկավար Կուսակցութիւնը ունեցեր է ցարդ ոչ մեծաթիւ հետևողներ. նիւթական և բարոյական միջոցներու պակաս կը զգայ նա, բաց այդ պարագան պէտք է յուսահատութեան մատնէ մեզ. մենք պէտք է խորհինք ոչ թէ այն մասին թէ ինչ ենք, այլ թէ ինչ պէտք է ըլլանք: Մենք և թիւրքահայ ժողովուրդի հըսկայ մեծամասնութիւնը, որ կողմնակից ենք համագլխային միութեան, որ զէմ ենք դասակարգային անժամանակ և անիմաստ պառակտումներու, իրաւունք չունինք անգործ նստելու մեր ուժերու և յարմարութիւններու անբաւականութիւնը նրկատի ունենալով: Որ և է ժողովուրդ իր ոյժերը իր մէջէն քաղելու է. ինչ նիւթական-բարոյական գիրքի վրայ ալ որ գտնուի: Թիւրքահայութեան այն մասն ալ, որ անձկութեամբ գործունէութեան նոր ուղիներ փնտռելու ետեւէ է, առանց վարանելու համախմբելու է իր ոյժերը կազմակերպու-

Թեան մը մէջ: Այդ համախմբումն է որ պիտի ստեղծէ հարկաւոր եղած հեղինակութիւնը և հնարաւորութիւն տալ գործնական մանրամասնութիւններով զարգացնելու այն ուղղութիւնը, որուն գըլխաւոր ձեւերը պարզեցինք:

Քիչ շատ ուշադիր դիտողութիւն մեր կեանքի վերջին տարիներու իրադարձութիւններու վերայ՝ պիտի համոզէ իւրաքանչիւր Հայը որ կազմակերպութիւնը միակ ամուր ձեւն է հասարակական գործունէութեան: Անկազմակերպ մասսայի բոլոր դժգոհութիւնները, ալեկոծումները, բողոքները, քամիի պէս կ'անցնին և կեանքը կը մնա, հոն ուր որ էր: Թիւրքահայութիւնը պէտք է ըզզայ այժմ այդ ձեւի գործունէութեան անօգուտութիւնը, պէտք է համոզուի որ առանց կազմակերպութեան ոչինչ կ'արժէ ան, թէ և հարիւր հազարներ ունենայ: Պէտք է գիտնայ թէ միայն կազմակերպուած գործունէութիւնն է որ հետք կը թողնէ կեանքի վրայ և կը յարատեւէ տարիներու ընթացքին մէջ, դառնալով ժողովուրդներու յառաջդիմութեան մեծագոյն ազդակներէն մէկը:

Թիւրքահայ ժողովուրդը, եթէ կ'ուզէ վերջապէս պատկանիլ կազմակերպութեան մը, եթէ կ'որոշէ հետեիլ նշանաբանի մը, ուրիշ նշանաբան չի կրնար ունենալ, բացի Հայ Սահմանադիր Ռամկավարական Կուսակցութեան նշանաբանէն: Անոր համաժողովրդական սկզբունքն է միայն որ կը համապատասխանէ Հայ ժողովուրդի բնազդաբար ըզզացած, բայց ցարդ դոհացում չգտած Հայ ազգային միութեան պահանջին:

“ Ա Ջ Գ ”

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ

Հ. Ս. Ռ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ
ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՍ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկան \$4.00

Վեցամսեայ \$2.00

Պատուոյի և արուարձաններու
Քանաւոյի և Արտասահմանի } \$5.00

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0039947

